

Використана література

1. Вишневський О. І. Теоретичні основи педагогіки : Курс лекцій / Вишневський О. І., Кобрій О. М., Чепіль М. М. За ред. Вишневського О. І. – Дрогобич : Відродження, 2001. – 268 с.
2. Карпинский К. В. Человек как субъект жизни : монография / Карпинский К. В. – Гродно : ГрГУ, 2002. – 279 с.
3. Новикова Л. И. Школа и среда / Новикова Л. И. – М. : Знание, 1985. – 98 с.
4. Сазоненко Г. Виховання як цілісна система [Електронний ресурс] / Г. Сазоненко // Режим доступу до публікації : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=732>.
5. Силиванова Н. Л. Современные представления о воспитательном пространстве / Н. Л. Силиванова // Педагогика. – 2000. – № 6. – С. 35-39.

References

1. Vyshnevskiy O. I. Teoretychni osnovy pedahohiky : Kurs lektzii / Vyshnevskiy O. I., Kobrii O. M., Chepil M. M. Za red. Vyshnevskoho O. I. – Drohobych : Vidrozhennia, 2001. – 268 s.
2. Karpinskiy K. V. Chelovek kak subekt zhizni : monografiya / Karpinskiy K. V. – Grodno : GrGU, 2002. – 279 s.
3. Novikova L. I. Shkola i sreda / Novikova L. I. – M. : Znanie, 1985. – 98 s.
4. Sazonenko H. Vykhovannia yak tsilisna systema [Elektronnyi resurs] / H. Sazonenko // Rezhym dostupu do publikatsii : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=732>.
5. Silivanova N. L. Sovremennye predstavleniya o vospitatelnom prostranstve / N. L. Silivanova // Pedagogika. – 2000. – № 6. – S. 35-39.

Позднякова Е. Л. Становление ребенка с психофизическими нарушениями как субъекта жизнетворчества в условиях воспитательной системы санаторной школы-интерната

В статье раскрыт опыт педагогического сопровождения процесса становления ребенка с психофизическими нарушениями как субъекта жизнетворчества в условиях воспитательной системы санаторной школы-интерната. Установлено, что субъектная позиция личности является ведущим фактором достижения нового качества своей жизни, которое проявляется в различных аспектах (ценностно-смысловом, когнитивном, социальном) и по сущностным признакам соответствует феномену жизнетворчества. На примере санаторной школы-интерната Хортицкой национальной учебно-реабилитационной академии раскрыты основные характеристики воспитательной системы, обеспечивающей становление ребенка с психофизическими нарушениями как субъекта жизнетворчества. В этом контексте проанализирована роль ученического самоуправления, раскрыта технология его организации, предусматривающая реализацию 6 этапов педагогического руководства коллективным жизнетворчеством школьников.

Ключевые слова: дети с психофизическими нарушениями, субъект жизнетворчества, санаторная школа-интернат, ученическое самоуправление.

Pozdniakova O. L. The making of a child with mental and physical disorders as an active life-creator in a sanatorium boarding school

The article presents the experience of rendering pedagogical support by a sanatorium boarding school in the process of development of a child with mental and physical disorders as an active life-creator. It was ascertained that the subjective position of an individual is the main factor for improving the quality of his/her life. The position has several aspects (in acseological, cognitive and social aspect) and by its distinctive features is similar to the phenomenon of life-creativity. On the example of a boarding school of Khortytska national educational rehabilitational academy the main characteristics of educational system are identified. Which insuarance the making of a child with mental and physical disorders as an active life-creator. For this point of view, role of students' self-government has been analyzed and a specific technology of its organization has been studied. It includes 6 stages of pedagogical guardance of collective life-creativity of pupils.

Keywords: children with mental and physical disorders, subject of life-creativity, sanatorium boarding school, student self-government.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2016 р.

Статтю прийнято до друку 01.11.2016 р.

Рецензент: д.пед.н. Нечипоренко В.В.

УДК 376-056.36:316.614(477.63)

Полторацький О.В.

**ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ,
ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ІНКЛЮЗИВНО В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ,
ТА ВИХОВАНЦІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ
(У ТОМУ ЧИСЛІ – НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ)
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті розглядаються та аналізуються досягнення та проблеми соціалізації учнів із особливими освітніми потребами, які навчаються інклюзивно в загальноосвітніх закладах за місцем проживання, та вихованців спеціальних закладів інтернатного типу (у тому числі – навчально-реабілітаційних центрів) на базі матеріалів Дніпропетровської області.

Ключові слова: соціалізація, діти з особливими освітніми потребами, інклюзія.

Під соціалізацією наразі ми розуміємо процес соціального розвитку людини під впливом усієї сукупності факторів соціального життя, процес засвоєння людиною соціальних ролей, норм поведінки в суспільстві.

Соціалізація відповідно до мети, змісту, засобів і технологій являє собою складний процес взаємодії людини з різними факторами, починаючи від природи й закінчуючи собою. Соціалізацію здійснюють суспільство в цілому та держава зокрема. При цьому педагогічна взагалі й соціально-педагогічна діяльність є найважливішим компонентом процесу включення різних поколінь суспільства, його соціальних прошарків та індивідів у систему соціальних цінностей і ролей, систему суспільних відносин в цілому.

Соціалізація – довготривалий, багатогранний, безперервний процес інтегративної властивості: будь-яке суспільство і держава формують систему суспільних відносин, виробляють принципи матеріальних і духовних цінностей, за допомогою яких і здійснюють регуляцію цих відносин, вплив на своїх громадян у процесі їхнього становлення й виховання.

Соціальна адаптація – це інтерпретація людини в суспільство, у процесі якої відбувається формування самосвідомості та ролі поведінки, здатності до самоконтролю й адекватних зв'язків і стосунків.

Окремим і важливим питанням є соціалізація осіб із особливими потребами.

Метою статті є розгляд і порівняльний аналіз досягнень та проблем соціалізації учнів із особливими освітніми потребами, які навчаються інклюзивно в загальноосвітніх закладах за місцем проживання, та вихованців спеціальних закладів інтернатного типу (у тому числі – навчально-реабілітаційних центрів) на базі матеріалів Дніпропетровської області.

Наразі значну увагу громадськості України привертає процес соціальної адаптації дітей із особливими освітніми потребами, адже саме у ставленні до “особливих” дітей відбивається загальний рівень гуманізму, толерантності того чи іншого суспільства. Актуальність цього питання обумовлюється тенденцією до зростання кількості дітей, які потребують спеціальної освіти, що сприяла б їхній соціальній адаптації та інтеграції в активне суспільне життя.

Складний процес виховання дитини з особливими потребами здійснюється за допомогою різноманітних форм роботи, вибір яких залежить від змісту та завдань виховної роботи, вікових особливостей вихованців із урахуванням його фізичних обмежень.

Процес розвитку особистості відбувається в системі її соціальних стосунків, які опосередковуються діяльністю дитини. Саме в системі цих стосунків із іншими людьми, внаслідок міжособистісної взаємодії “Я” індивіда з іншими “Я” й відбувається становлення особистості. В. Сухомлинський писав: “Дитинство – дитячий світ, це особливий світ. Діти живуть своєю уявою про добро і зло, честь і безчестя, людську гідність, у них свої критерії краси і навіть свій вимір часу, в роки дитинства день здається роком, а рік – вічністю”. [2,с.38] Люди, з якими щоденно контактує дитина з особливостями в розумовому розвитку, є для неї еталоном у “засвоєнні” соціальних норм поведінки. Набуваючи необхідних навичок взаємин у колективі, дитина формує певне ставлення до інших і до себе. Так розвивається її самосвідомість, визначається місце у колективі. Для дітей із особливими потребами коло спілкування має велике значення, оскільки все позитивне або негативне у них формується під його впливом.

Отже, основне навантаження щодо позитивного впливу навчання й виховання учнів лягає на вчителя. Для дітей із особливими потребами характерна некерована поведінка, порушення дисципліни. Діти розгальмовані або занадто загальмовані, не можуть і не вміють організуватися, створюють конфліктні ситуації. Педагог має все це подолати.

Спеціальна школа-інтернат для дітей із особливими потребами, навчально-реабілітаційний центр є специфічними системами, де школярі перебувають більшу частину свого життя. Учителю на певний час доводиться виконувати роль сім'ї, вирішувати всі проблеми. Це потребує міцного здоров'я, терпимості, людяності, особливої турботи за життя й здоров'я вихованців. Зважаючи на те, що не в кожній “особливій дитині” є достатньо поінформовані та свідомі батьки, а подекуди вони взагалі можуть відноситись до маргіналізованих прошарків суспільства, такий вплив учителя й вихователя в

інтернатному закладі, де “особлива дитина” проводить 5 днів на тиждень, є значною перевагою саме інтернатної системи навчання.

Поринувши у власний внутрішній світ, діти з особливостями розвитку подекуди замикаються в ньому, тому вчитель, враховуючи особистісне навчання і виховання, має постійно пристосовуватися до кожної дитини. У спеціальній школі педагог водночас і вчитель, і вихователь, він і навчає і виховує. Діти з особливими потребами – специфічна категорія учнів, тому фізична і психічна готовність учителя до роботи з такими дітьми чи не найважливіші. Психологічна готовність передбачає людяність, доброзичливість, гуманне ставлення до роботи з ними, бажання працювати, терпимість, працелюбство, доброту і ласку, материнську любов і батьківське піклування.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що проблема здобуття освіти дітьми з особливими потребами перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: В. Бондаря, Т. Іляшенко, А. Колупаєвої, М. Синьова, Т. Ітона та зумовлює необхідність її подальшої розробки.

У Дніпропетровській області на початок 2016 – 2017 навчального року в закладах інтернатного типу різних форм навчається понад 5 тис. дітей із особливими потребами та дітей з інвалідністю.

Слід зазначити, що існуюча наприкінці ХХ століття система спеціальних шкіл-інтернатів мала не тільки свої переваги, але й низку недоліків, які, власне, і надали поштовх для поширення в суспільстві думки про необхідність ліквідації таких шкіл та скоріший перехід до інклюзивного навчання дітей із особливими потребами.

Дійсно, впровадження інклюзивної освіти на Дніпропетровщині стало новою сходинкою на шляху розвитку сучасної системи освіти, але життя внесло свої корективи і спеціальні школи-інтернати Дніпропетровщини, які мали потужний потенціал корекційних педагогів-фахівців високого рівня, змогли перебудувати свою роботу і були реорганізовані в навчально-реабілітаційні центри. Це означало серйозну структурну перебудову, а не тільки зміну вивіски, адже навчально-реабілітаційні центри нині надають дітям із особливими потребами повний комплекс навчальних, медичних, корекційно-реабілітаційних послуг за місцем навчання, а також стали методично-ресурсною базою для педагогів загальноосвітніх шкіл, де навчаються інклюзивно такі діти. У інтернатних закладах завжди виховувались діти з різними нозологіями, але якщо в дитячому будинку, школі-інтернаті це, перш за все, були діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, а також діти із малозабезпечених і неповних сімей, то зараз основний контингент вихованців складають діти, які виховуються в сім'ях і мають різні психофізичні порушення, складний комбінований дефект, у тому числі і діти з інвалідністю.

Навчально-реабілітаційні заклади Дніпропетровщини мають значні надбання як у практичній, так і в науковій сфері. Досвідчені корекційні педагоги закладів щедро діляться накопиченим досвідом у статтях, що публікуються у фахових виданнях, створюють методичні рекомендації тощо. Вони передають свої напрацювання молодим фахівцям, серед яких вже можна визначити низку таких, хто працює натхненно й творчо в нових умовах.

У Дніпропетровській області функціонує 26 навчальних закладів обласного підпорядкування інтернатного типу, які надають послуги майже 3 тисячам дітей із особливими освітніми потребами. 25 із цих закладів є навчально-реабілітаційними центрами, більшість із яких надають допомогу дітям, які мають разом декілька порушень. Кожен із вихованців потребує індивідуального підходу до реабілітації та абілітації – як корекційно-педагогічного, так і медичного. І саме такий комплекс послуг від досвідчених фахівців дитина отримує в закладі. А якщо батьки такої “особливої дитини” мешкають у селі, яке знаходиться на значній відстані від навчально-реабілітаційного центру, то протягом тижня ця дитина в інтернаті отримує не тільки повноцінне харчування й догляд вихователів, освітні послуги та можливість займатись у гуртках за інтересами, але й повний спектр корекційних занять із досвідченими фахівцями за нозологіями, які мають можливість у ході надання медичної реабілітації застосовувати сучасну апаратуру, якою оснащено більшість центрів. Згодом дитина з інвалідністю отримує і спеціальність, яка надасть їй можливість соціалізуватись в повній мірі в дорослому житті.

Процес інтеграції “особливих дітей” може вважатися повноцінним, якщо забезпечує такі умови: навчання кожної дитини відповідно до її особливих освітніх потреб і потенціального розвитку; можливість дитини відвідувати навчальний заклад, проживаючи в сім'ї, а батькам – виховувати власну

дитину; розширення кола спілкування дитини з особливостями психофізичного розвитку та підвищення якості її соціальної адаптації.

А одним з напрямків діяльності реабілітаційних відділень, створених у реорганізованих навчально-реабілітаційних центрах, є саме надання реабілітаційних та консультативних послуг вихованцям змінного контингенту (дітям, які приходять до закладу, а не мешкають там).

Реалізація нових умов потребує зламу стереотипів та оволодіння новими формами роботи всіма учасниками педагогічного процесу. Навчально-реабілітаційні центри Дніпропетровщини змогли в нових умовах вибудувати систему роботи, яка дає можливість максимально використати практичний потенціал, накопичений на базі існуючих спеціальних освітніх закладів.

Кожен із цих закладів має свої “родзинки” в роботі, які роблять його досвід безцінним. У кожному працюють спеціалісти, які мають і фаховий досвід, і любов до своєї роботи, а головне – щире бажання допомогти вихованцям перемогти недуги, поставити “на крило” дитину, яка потребує для цього особливої уваги.

Хотілося б поділитися напрацюваннями педагогічних колективів із успішної соціалізації окремих випускників закладів. Так, яскравий приклад такої роботи є в комунальному закладі освіти “Багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр “Сузір’я” Дніпропетровської обласної ради”, де в педагогічному колективі працюють двоє нечуючих педагогів із числа випускників закладу. Одна з них – Біланова Ольга Анатоліївна. Педагогічний стаж роботи – 11 років. Закінчила Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова за спеціальністю “вчитель початкових класів шкіл для дітей з порушеннями слуху”. Працює вчителем української жестової мови, класний керівник 9 класу. Є активним впроваджувачем у навчально-виховний процес української жестової мови – природної мови нечуючих людей, як засобу навчання дітей із порушеннями слуху.

Спеціальні заклади освіти Дніпропетровщини в сучасних умовах не тільки підтримують свій набутий високий рівень надання вихованцям освітньо-корекційних послуг, а й торують шлях до нових горизонтів, знаходять нові форми й методи роботи, адже працюють у них команди фахівців, об’єднаних найшляхетнішою метою – допомагати дітям із особливими потребами впевнено увійти в життя суспільства та знайти там своє місце.

Але й загальноосвітніми закладами Дніпропетровщини поступово та виважено впроваджується інклюзивна освіта дітей із особливими потребами. Цьому, безумовно, сприяє конкретизація та розширення нормативної бази. Якщо в 2011 – 2012 навчальному році до шкіл за місцем проживання прийшли перші четверо учнів із особливими потребами, то в 2016 – 2017 навчальному році в області вже 229 дітей із різними порушеннями розвитку навчаються в 182 класах 102 шкіл у супроводі 131 асистента. Кожний асистент має відповідну курсову перепідготовку або корекційну освіту. У комунальному вищому навчальному закладі “Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” працює кафедра корекційної педагогіки та відкрито факультет перепідготовки педагогічних працівників за спеціальністю “Дефектологія” (корекційна педагогіка). На факультеті заочно щорічно навчається 75 студентів. Також у закладі функціонує лабораторія інклюзивної освіти, яка забезпечує методичний супровід інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах.

Відмінність у підходах полягає у визнанні того факту, що із впровадженням інклюзивної освіти ми змінюємо суспільство, яке має враховувати й пристосовуватись до індивідуальних потреб людей, а не навпаки.

Саме інклюзивні заклади освіти мають, повернувшись обличчям до “особливих дітей”, створити для них простір, максимально комфортний для їх життєдіяльності. Як зазначають А. Колупаєва та Л. Савчук, інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. [1, с.9]

Просте фізичне включення дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір ще не є інклюзією. Досвід такого навчання засвідчив, що в разі нездатності педагогів організувати навчальний процес таким чином, щоби враховувались індивідуальні потреби кожної дитини, такі діти не брали участь у навчальному процесі і, як наслідок, знижувалась їхня мотивація до навчання та погіршувались навчальні результати.

Ураховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що інклюзія передбачає особистісно зорієнтовані методи навчання, в основі яких лежить індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням усіх її індивідуальних особливостей: здібностей, особливостей розвитку, типів темпераменту, статі, сімейної культури тощо. Таке навчання передбачає створення в загальноосвітньому навчальному закладі необхідних умов для організації засвоєння цими дітьми учбової інформації та здійснення медико-соціальної та психолого-педагогічної реабілітації.

Система освіти – лише елемент соціальної системи, а тому вона не може функціонувати тільки в умовах конкретного соціального середовища. Розробка особистісного підходу – дуже складна теоретична та практична проблема. Її складність зумовлена, перш за все, тією обставиною, що особистість є чи не найскладнішим утворенням у світі і одночасно – суб'єктом перетворення цього світу і самого себе. Особистісно орієнтоване спрямування навчально-виховного процесу дітей із особливими освітніми потребами здійснюють разом із вчителями асистенти вчителів, практичні психологи, соціальні педагоги.

Дуже важливою складовою інклюзивної освіти є активна участь членів сім'ї дитини в навчально-виховному процесі. Батьки "особливих дітей", бабусі й дідусі, брати і сестри під час повсякденного спілкування шляхом прийняття дитини та її порушення створюють атмосферу довіри й приязні, яка необхідна для розвитку такої дитини.

Як уже зазначалося, на Дніпропетровщині педагогами інклюзивних загальноосвітніх закладів вже напрацьовано значний практичний досвід, який узагальнюється й презентується ними в ході тематичних науково-практичних конференцій, семінарів тощо. Позитивним є той факт, що інклюзивна освіта набуває поширення не тільки в мегаполісах регіону – Дніпрі та Кривому Розі, а й у сільській місцевості, де "особлива дитина" в разі зарахування до інтернатного закладу має можливість повернутись до родини навіть не кожних вихідних через фінансову скруту у більшості сільських родин та відсутність транспортного сполучення. І в таких умовах надзвичайно важливою є допомога школам в організації інклюзивного навчання фахівців місцевих психолого-медико-педагогічних консультацій. Ними забезпечується корекційно-розвиткова складова якісного інклюзивного навчання.

Прикладами такого успішного впровадження інклюзії є загальноосвітні заклади м. Павлограду, Покровського району та Солонянської об'єднаної територіальної громади, де діти з порушеннями у розумовому та фізичному розвитку не тільки успішно навчаються в загальноосвітніх закладах, але згодом вже не потребують допомоги асистентів, бо однокласники постійно опікуються ними. Цей факт свідчить і про значний виховний аспект інклюзивного навчання: однолітки із оточення "особливих дітей" за умови проведення з ними відповідної виховної роботи набувають рис толерантності, людяності та здатності до співчуття. В умовах невеликого населеного пункту в сільській місцевості "особлива дитина" адаптується до місцевої громади, вбудовується в її соціум, не потребуючи після закінчення загальноосвітнього закладу спеціальних заходів у цьому напрямі. Якщо в освітньому закладі під час навчання для такої дитини будуть забезпечені профорієнтаційні заходи і вона або отримає спеціальність, або можливість продовжити навчання за обраним фахом, таку дитину можна вважати вже повністю соціалізованою.

Одним із методів досягнення емоційної рівноваги дитини є подолання її невпевненості та відчуття страху перед навколишнім середовищем. Беззаперечним досягненням інклюзивної освіти є саме цей аспект.

Важливим фактором, який дає можливість знівелювати різницю в рівні освіти, який може отримати дитина в місті та в селі, став унікальний інтерактивний проект "Обласна електронна школа", до складу якої входить Інтернет-школа для дітей з особливими потребами. До роботи в проекті залучені кращі педагоги, які розробляють навчальні матеріали та дистанційні курси, проводять консультації. У кожному місті та районі області визначено опорні школи з організації дистанційного навчання. Створено творчі групи вчителів, до роботи в проекті залучено близько 1500 педагогів.

Сьогодні педагогічна громадськість чи не найбільше обговорює проблему інтеграції дітей із порушенням психофізичного розвитку в єдину освітню систему загальноосвітньої школи. Впровадження інклюзивної освіти має як прихильників, так і негативістів. Але, як часто буває, істина знаходиться посередині. І ми можемо зробити певні висновки, порівнявши рівень соціалізації вихованців інтернатних

закладів для дітей із особливими потребами та учнів інклюзивних класів.

Слід відзначити, що діти із затримкою психічного розвитку, порушеннями опорно-рухового апарата легко пристосовуються до умов інклюзивного навчання, опановують програму та мають високий індекс соціалізації.

Батьки дітей зі складними порушеннями психофізичного розвитку, комбінованим дефектом тощо, які потребують комплексної медико-педагогічної реабілітації, допомоги вузькопрофільних спеціалістів, зокрема масажистів, корекційних педагогів, якщо проживають на значній відстані від спеціалізованих навчально-реабілітаційних центрів і тому не можуть бути зараховані до змінного контингенту, переважно обирають перебування своїх дітей в інтернатних закладах, які надають повний комплекс необхідних дитині послуг. І соціальна адаптація таких дітей здійснюється як зусиллями педагогічних колективів, так і членами родини "особливої дитини" із консультуванням зі шкільним психологом, класним керівником, вихователем.

Вибір залишається за батьками "особливої дитини". Завдання ж системи освіти – створити відповідні умови для повноцінного розвитку та освіти цієї дитини, що в подальшому гарантує їй успішну інтеграцію в суспільство та надійний соціальний статус.

Використана література:

1. **Колупаєва А.А., Савчук Л.О.** Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання; наук.-метод. посіб. /А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, Київ: Видавнича група "АТОПОЛ", 2011. – 274 с.
2. **Сухомлинський В.О.** Казки школи під голубим небом / В.О. Сухомлинський, Київ: Освіта, 1991. – 191с.
3. **Синьов В.М., Шеремет М.К.** Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – Вип. 7. – с. 390 – 396.
4. **Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах:** Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872.

References

1. **Kolupaieva A.A., Savchuk L.O.** Dity z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy ta orhanizatsiia yikh navchannia; nauk.-metod. posib. /A.A. Kolupaieva, L.O. Savchuk, Kyiv: Vydavnycha hrupa "ATOPOL", 2011. – 274 s.
2. **Sukhomlynskyi V.O.** Kazky shkoly pid holubym nebom / V.O. Sukhomlynskyi, Kyiv: Osvita, 1991. – 191s.
3. **Synov V.M., Sheremet M.K.** Osnovni tendentsii modernizatsii pidhotovky korektsiinykh pedahohiv v umovakh reformuvannia osvithnoi haluzi // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – 2015. – Vyp. 7. – s. 390 – 396.
4. **Poriadok orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh:** Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2011 № 872.

Полторацкий О.В. Достижения и проблемы социализации учащихся с особыми образовательными потребностями обучающихся в общеобразовательных учреждениях с инклюзивной формой обучения по месту жительства, и воспитанники специальных учреждений интернатного типа (в том числе - учебно-реабилитационный центр) по материалам Днепропетровской области

В статье рассматриваются и анализируются достижения и проблемы социализации, учащихся с особыми образовательными потребностями, которые учатся инклюзивного в общеобразовательных учреждениях по месту жительства, и воспитанников специальных учреждений интернатного типа (в том числе - учебно-реабилитационных центров) на базе материалов Днепропетровской области.

Ключевые слова: социализация, дети с особыми образовательными потребностями, инклюзия.

Poltoratskyi O.V. Achievements and problems of socialization of students with the special educational necessities of student in general establishments with the inclusion form of educating domiciliary, and pupils of the special establishments of boarding-school type (including is an educational-rehabilitation center) on materials of the Dnepropetrovsk area

In the article examined and analysed achievement and problem of socialization, children with the special educational necessities that study inclusion in general establishments domiciliary, and pupils of the special establishments, boarding-school of type (including - educational-rehabilitation centers) on the base of materials of the Dnepropetrovsk area.

Keywords: socialization, children with the special educational necessities, inclusion.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2016 р.

Статтю прийнято до друку 07.11.2016 р.

Рецензент: д.психол.н., проф. Шульженко Д.І.